

PEDERSÖRE

Kallan Ympäristöterveyden toiminnan arviointi 2023

Hyväksytty ympäristöterveyslautakunnassa 22.2.2024

§ 4

1. JOHDANTO

Kunnallisten valvontaviranomaisten valvonnan yhtenäistämiseksi tulee kunnallisen terveydensuojeluviranomaisen laatia valvontasuunnitelma toimialueellaan. Valvontasuunnitelma laaditaan terveydensuojelulain, elintarvikelain, tupakkalain ja eläinlääkintähuoltolain velvoitteiden mukaisesti. Lisäksi suunnitelmassa on otettava huomioon Ruokaviraston ja Valviran laatimat valtakunnalliset valvontasuunnitelmat.

Ympäristöterveyslautakunta hyväksyi 30.11.2022 49 § ja 50 § kunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman 2020–2024 vuodelle 2023 ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kuntien järjestämien eläinlääkäripalvelujen valvontasuunnitelman 2015–2023 päivityksen vuodelle 2023.

VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN RAPORTOINTI

Kunnallisen valvontasuunnitelman toteutuminen on arvioitava vuosittain ja valvonnan tulokset tulee julkistaa keskusviranomaisten määräämällä tavalla.

Tiedot kohteiden ja suoritettujen tarkastusten ja näytteenottojen määrästä lähetetään suoraan VATI-tietojärjestelmän kautta. Kirjallinen arviointi tehdään sekä tässä arvioinnissa että VYHA-ohjelmassa (liite). VYHA-ohjelmaan kirjattavat tiedot (liite) on toimitettava sähköisesti Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon eläinlääkintähuollon ja elintarvikevalvonnan osalta viimeistään 28.2.2023 ja muiden osalta viimeistään 31.3.2023. Arviointi on hyväksyttävä myös ympäristöterveyslautakunnassa.

2. RESURSSIT JA TALOUS

2.1 RESURSSIT JA RESURSSIEN KÄYTTÖ

Kallan Ympäristöterveydellä on kolme kustannuspaikkaa, jotka ovat hallinto, terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto. Hallinnossa on yhteensä kaksi henkilötyövuotta, ympäristöterveydenhuollon päällikön virka ja toimistosihteerin toimi. Terveysvalvonnassa on yhteensä 7,5 henkilötyövuotta; 6,0 terveystarkastajan virkaa, 0,5 näytteenottajan tointa ja 1 hygieenikkoeläinlääkäri virka. Eläinlääkintähuollossa on yhteensä 6 henkilötyövuotta; 4 praktikkoeläinlääkäri virkaa, 1 valvontaeläinlääkäri virka ja 1 klinikka-avustajan toimi.

Henkilötyövuodet toteutuivat vuonna 2023 seuraavasti:

Kustannuspaikka	Budjetoidut henkilötyövuodet	Toteutuneet henkilötyövuodet
Hallinto	2	1,9
Terveysvalvonta	7,5	7,1
Eläinlääkintähuolto	6	6,38

Henkilöstötilanne on ollut vuoden aikana hyvä. Sijaisia on löytynyt tarvittaessa. Turkistarhoilla todetun lintuinfluenssan vuoksi Kallan Ympäristöterveys sai luvan perustaa uusia valvontaeläinlääkäri virkoja. Toinen määräaikainen valvontaeläinlääkäri rekrytoitiin elokuun lopusta alkaen. Kunnanvaltuusto

perusti lokakuussa kaksi uutta valvontaeläinlääkäriin virkaa, yhden toistaiseksi voimassa olevan viran ja yhden kahden vuoden määräaikaisen viran.

2.2 TUOTOT

Ympäristöterveydenhuollon taksa tarkistetaan vuosittain siten, että perittävät maksut vastaavat todellisia kustannuksia lukuun ottamatta tupakka- ja nikotiinikorvaustuotteiden vähittäismyyntiluvan vuosimaksua. Taksa tarkistettiin vuodelle 2023, ja tuntitaksa nostettiin 54 eurosta/h 55 euroon/h.

Terveysvalvonnan vuosi-, valvonta- ja käsittely-/päättösmaksuista saadut tuotot olivat vuonna 2022 yhteensä 202 133 €. Tuotot jakautuvat seuraavasti:

- tupakka-, terveydensuojelu- ja elintarvikelain mukaiset vuosimaksut 98 325 €
- tarkastus- ja näytteenottomaksut 88 685 €
- käsittely- ja päätösmaksut 15 123 €

Tämä tarkoittaa, että kustannukset katetaan 32-prosenttisesti. Terveysvalvonnan kustannuksiin lasketaan myös 80 % hallinnon kustannuksia.

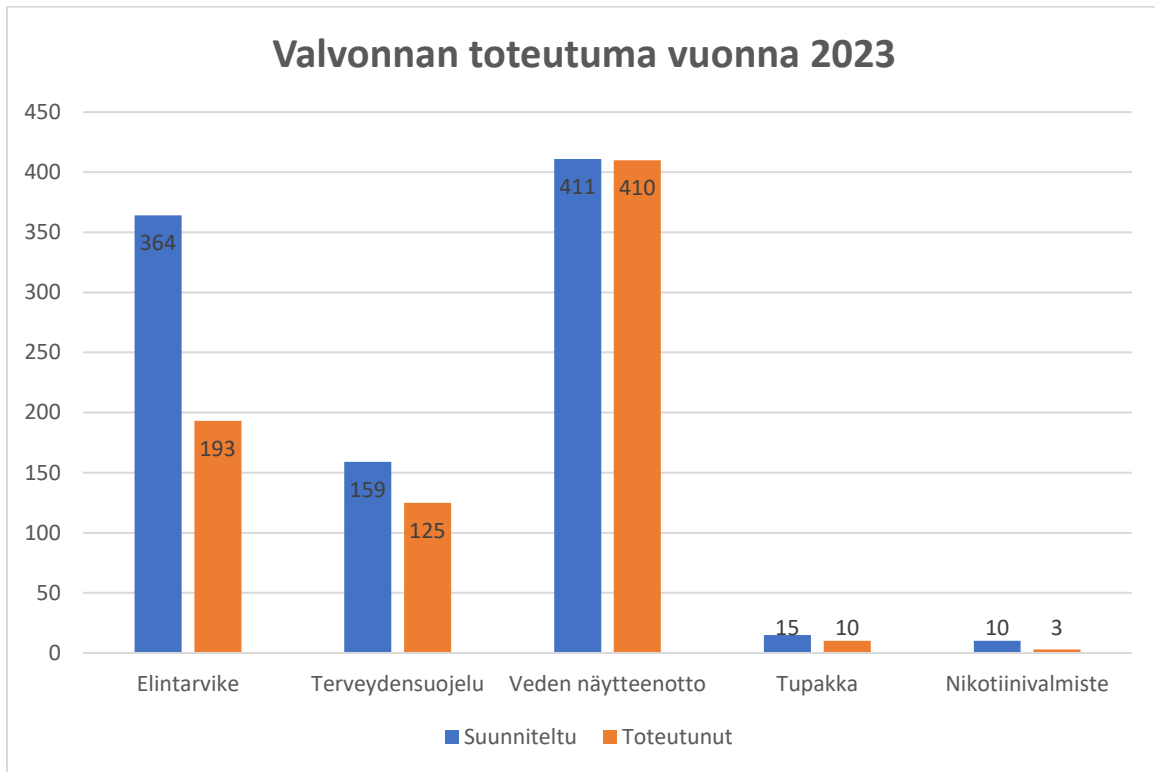
Klinikkamaksu peritään kaikilla valvonta-alueen klinikoilla. Klinikkamaksu on 5 € (alv 0) / käynti. Vuonna 2023 on saatu 14 269,67 € klinikkamaksuja. Lisäksi on maksullinen päivystysnumero. Maksullisesta päivystysnumerosta saadut tuotot jaetaan tasan Kallan Ympäristöterveyden ja Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon kesken. Päivystysnumero tuotti yhteensä 12 290,85 €, josta puolet kuuluu Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollolle.

3. TERVEYSVALVONNAN VALVONTASUUNNITELMAN 2023 ARVIOINTI

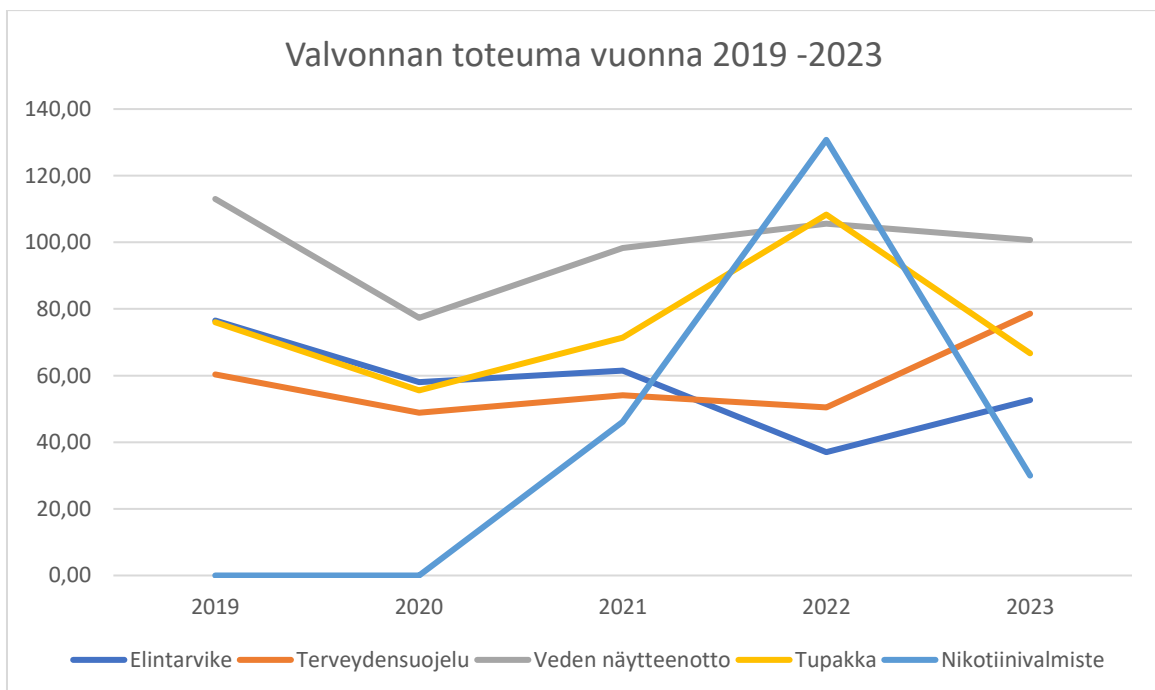
Keskusviranomaisten suosituksen ja oman riskinarviointimme mukaan toimialueen kohteiden valvontaan olisi tarvittu 614 henkilötyöpäivää vuonna 2023. Arvion mukaan matkoihin kuluisi 55 henkilötyöpäivää, joten tarve olisi ollut siten yhteensä 669 henkilötyöpäivää. Tämän lisäksi henkilötyöpäiviä tarvitaan esim. kehittämisen- ja laatutyöhön, palaveriin, koulutuksiin ja uusiin asetuksiin ja ohjeisiin perehtymiseen.

Vuonna 2023 VATI-ohjelmaan kirjattiin 1 619 suoritetta.

Alla olevassa kaaviossa näkyy, kuinka suunnitelmallinen valvonta toteutui vuonna 2023.

Alla olevassa kaaviossa näkyy, kuinka valvonnan toteutumisasaste on vaihdellut vuosina 2019–2023.

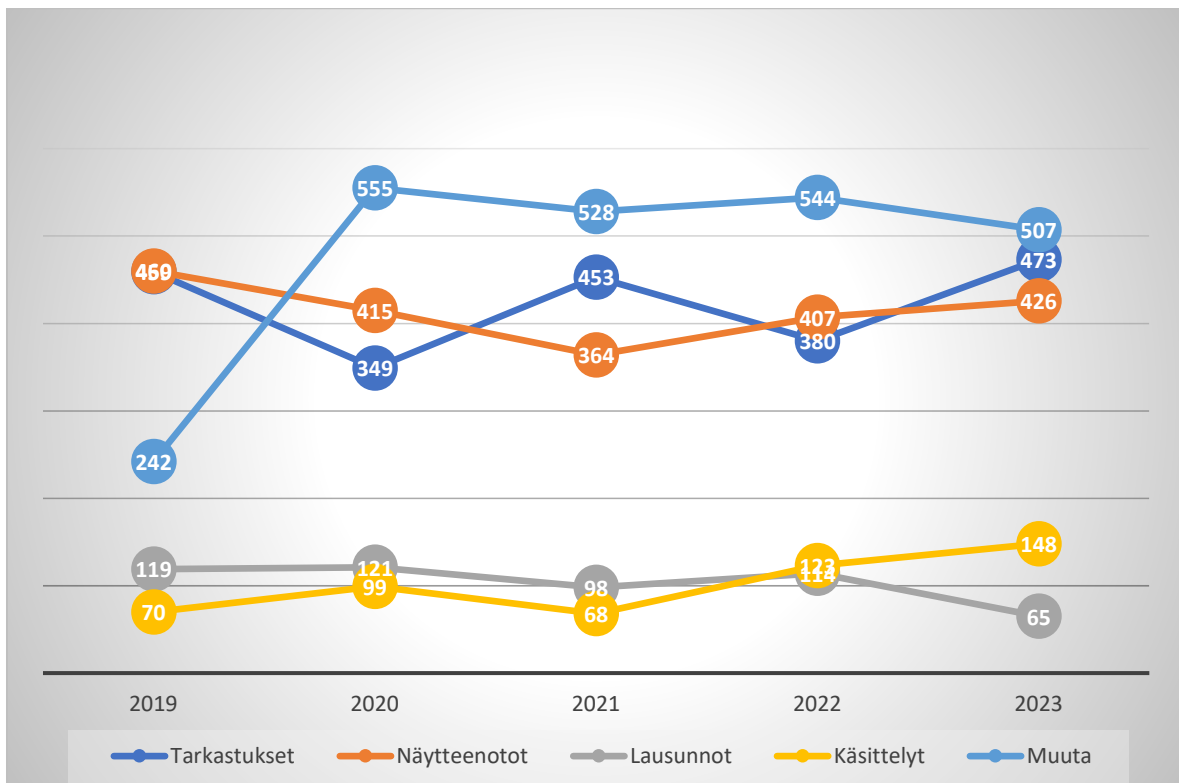
Tupakka- ja nikotiinivalmisteiden valvonnan toteutumisasaste vaihtelee paljon, mikä johtuu siitä, että tarkastettavia toimintoja on vähän. Suunnitelmallinen vesinäytteiden otto on toteutunut suunnitelman mukaisesti, ja sitä priorisoidaan muiden edelle. Sekä elintarvikevalvonnan että

terveydensuojelun valvonnan toteutumisaste on noussut, mikä oli myös odotettua, koska kaikki virat ovat olleet täytettyinä.

Alla olevassa taulukossa näkyy eri suoritteiden välinen jakauma vuosina 2017–2023.

Suoritteet	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Talous arvio 2023	Tilinpäätös 2023
Tarkastukset	543	609	458	349	453	380	500	473
Lausunnot	120	112	119	121	96	114	100	65
Näytteiden/mittausten määrä	340	409	460	415	363	407	400	426
Hyväksymispäätökset ja käsittelytodistukset	108	89	70	99	67	123	60	148
Yhteydenotot, hallinnolliset pakkokeinot ja muut	554	479	242	555	527	544	550	507
Suoritteet yhteensä	1665	1698	1350	1539	1506	1568	1610	1619
Valvontasuunnitelman toteutumisaste	73 %	77 %	75 %	55 %	62 %	46 %	70 %	61 %

Kaaviosta käy selvästi ilmi, että terveysvalvonnan työn painopisteitä ovat tarkastukset, näytteenotot ja erilaiset yhteydenotot, kuten neuvonta. 473 tarkastuksesta 331 (70 %) oli suunnitelmallisia tarkastuksia.

Ryhmään "muut" sisältyvät erilaiset yhteydenotot, asiakkaiden neuvonta, erilaiset selvitykset ja yhteenvedot.

3.1 SUUNNITELMALLISET JA SUORITETUT TARKASTUKSET 2023

Riskiperusteisen työsuunnitelman mukaan olisi tullut suorittaa 548 suunnitelmallista tarkastusta. Vuoden aikana suoritettiin 331 suunnitelmallista tarkastusta, joten laadittu suunnitelma toteutui 61 - prosenttisesti. Keskusviranomaisten mukaan toteutumistasen hyväksyttävä taso on 70 - 90 %. Oma tavoitteenamme oli, että suunnitelmallisista tarkastuksista suoritettaisiin 70 %. 331 suunnitelmallisen tarkastuksen lisäksi suoritettiin 70 seurantatarkastusta ja 71 suunnittelematonta tarkastusta. Monet suunnittelemattomat tarkastukset liittyvät akuutteihin ongelmiin, jotka on hoidettava pikaisesti ja myös asetettava suunnitelmallisten tarkastusten edelle.

Terveysvalvonnan henkilötyöpäivät ovat Vati-ohjelmaan kirjatus työajan mukaan toteutuneet seuraavasti:

Valvonta-alueet	Suunnitellut henkilötyöpäivät 2023	Toteutuneet henkilötyöpäivät 2023
Elintarvikevalvonta		
suunnitelmallinen valvonta	234	189
näytteenotot	5	1
suunnittelematon valvonta	25	29
Terveydensuojelun valvonta		
suunnitelmallinen valvonta	133	55
näytteenotot	95	108
suunnittelematon valvonta	115	113
Tupakkavalvonta		
suunnitelmallinen valvonta	5	7
näytteenotot	0	0
suunnittelematon valvonta	1	0
Lääkelaki		
suunnitelmallinen valvonta	1	1
Ajoaika	55	44
YHTEENSÄ	669	547
YHTEENSÄ (ilman ajoaikaa)	614	503

Suunnittelemattoman valvonnan ja terveydensuojelun näytteenoton suunniteltujen henkilötyöpäivien määrä täsmää hyvin toteutuneiden henkilötyöpäivien kanssa. Vati-ohjelmasta ei ole mahdollista saada raporttia ajoajasta, vaikka ajat kirjataan ohjelmaan. Ajokilometrien määrä saadaan kirjanpidosta. Terveysvalvonta ajoi vuonna 2023 yhteensä 19 670 km, josta terveydensuojelutiimi ajoi 14 052 km. Jos lasketaan, että keskinopeus oli 60 km/h, tiimi vietti autossa 234,2 tuntia, mikä tarkoittaa 31 henkilötyöpäivää. Elintarviketiimin vastaava luku on 13 henkilötyöpäivää.

4. ELINTARVIKEVALVONTA 2023

Alla olevassa taulukossa on kooste elintarvikevalvonnan suoritetuista tarkastuksista ja näytteenotoista vuosina 2018–2023. Suunnitelmalliset tarkastukset ovat valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia. Kaikki suunnitelmalliset tarkastukset ovat OIVA-tarkastuksia. OIVA-tarkastuksessa elintarvikehuoneisto arvioidaan asteikolla A–D (A = oivallinen, B = hyvä, C = korjattavaa ja D = huono).

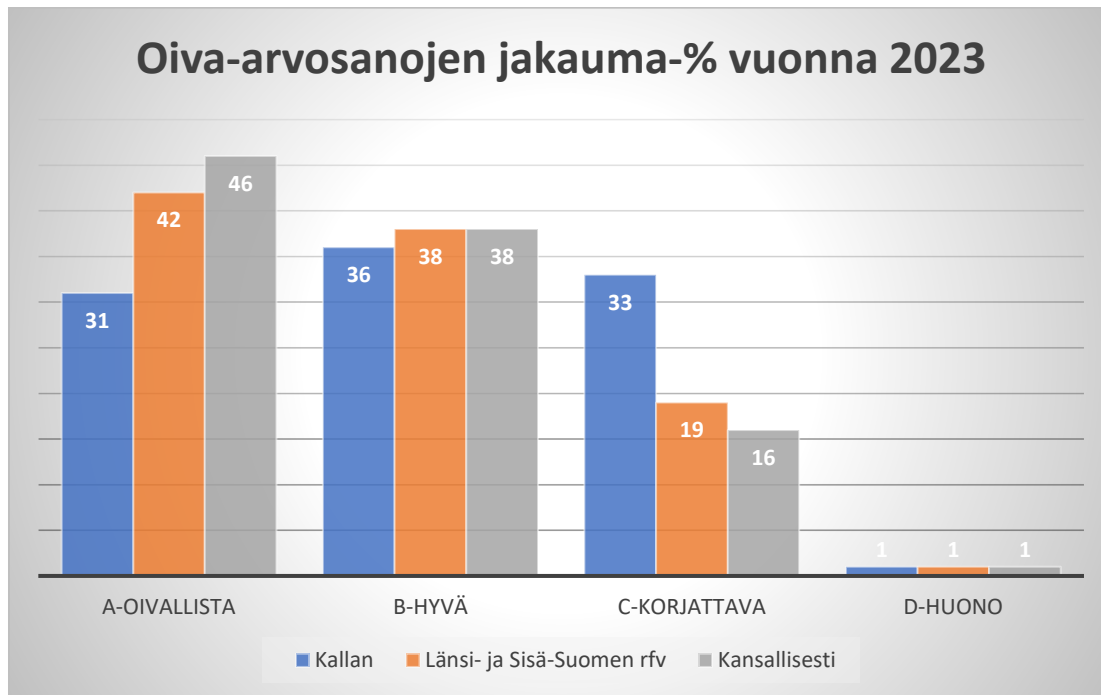
Taulukko 1: Elintarvikevalvonnan tunnusluvut

Vuosi	Suunnitelmalliset tarkastukset	Suoritetut suunnitelma-lliset tarkastukset	Seuranta-tarkastukset	Suoritetut suunnitelmattomat tarkastukset	Suoritettujen tarkastusten kokonaismäärä	Suunnitelman toteutumistasaste	Suunnitellut näytteet	Otetut näytteet
2018	360	255	80	34	369	71 %	Epäilyn yhteydessä	58
2019	311	245	44	7	289	79 %	Epäilyn yhteydessä	31
2020	305	177	17	21	215	58 %	Epäilyn yhteydessä	4
2021	358	220	45	20	285	61 %	Epäilyn yhteydessä	1
2022	362	132	38	15	185	36 %	Epäilyn yhteydessä	7
2023	364	193	42	23	258	53 %	Epäilyn yhteydessä	8

Suoritetuista tarkastuksista 91 % on OIVA-tarkastuksia. Ruokaviraston ohjeiden mukaan seurantatarkastus tulee kirjata suunnitelmalliseksi, vaikka sitä ei todellisuudessa olisi voitu suunnitella etukäteen. Seurantatarkastus tehdään, kun OIVA-arvosanaksi tulee C ”korjattavaa” tai D ”huono”. Suunnittelemattomia tarkastuksia ovat esim. tarkastukset, jotka johtuvat valituksista, puutteita koskevista epäilyistä tai ruokamyrkytys epäilyihin liittyvistä selvityksistä. Elintarvikenäytteenotto on täysin elintarvikeyrittäjän vastuulla osana omavalvontaa, minkä vuoksi viranomaisnäytteiden määrä on vähentynyt. Otetut näytteet on otettu Ruokaviraston pyynnöstä osana valtakunnallista vierasaineiden näytteenottosuunnitelmaa. Vuoden aikana otettiin myös muutamia viranomaisnäytteitä omavalvontanäytteiden todentamiseksi.

Ruokaviraston tavoitteena OIVA-tarkastuksille on, että vähintään 85 % arvosanoista tulee olla joko A tai B. Vuonna 2023 67 %:ssa arvioinneista tuli alueellamme arvosanaksi A tai B. Valvonta-alueellamme noudatetaan OIVA-ohjeita. Tämä voi olla yksi syy sille, miksi C-arvosanan osuus on korkeampi kuin maan keskiarvo. Lisäksi meillä on ollut useita vuosia henkilöstöpulaa ja monia työntekijöitä, jotka ovat uusia viroissaan, mikä vaikuttaa siihen, miten valvonta on voitu toteuttaa. Tarkastusvelka on suuri, ja monia toimintoja ei ole tarkastettu tarvittavan usein. Aiemmin on myös huomattu, että jos tarkastustiheyttä ei noudateta, C-arvosanoja tapaa usein tulla enemmän. Suurin osa korjaa puutteet ja seurantatarkastuksessa voidaan antaa arvosana A/B. Hallinnollisiin pakkokeinoihin ryhdyttiin yhdellä viranhaltijapäätöksellä.

Alla näkyy oiva-arvosanojen prosentuaalinen jakauma:

Suunnitelman toteutumisaste lasketaan suoritettujen suunnitelmallisten tarkastusten määrästä. Seurantatarkastuksia ei oteta huomioon. Toteutumisaste on koko elintarvikevalvonnan osalta 53 %. Toteutumisaste on korkeampi kuin vuonna 2022, mutta reilusti 70 %:n rajan alla, joka Ruokaviraston mukaan tulee saavuttaa valvontasuunnitelman tavoitteiden täyttämiseksi tyydyttävällä tavalla. Oma toteutumisastetavoitteemme on 70 %.

Henkilöstö on edelleen suhteellisen uutta. Toteutumisaste on noussut, mutta se on edelleen reilusti alle 70 %. Kun tarkastellaan henkilötyöpäivien arvioitua tarvetta, joka perustuu tarkastukseen kuluvaan arvioituun aikaan, suunnitelmallinen valvonta on vaatinut arvioitua enemmän aikaa. Suunnitelmalliseen valvontaan on vuoden 2023 valvontasuunnitelman mukaan arvioitu kuluva 234 henkilötyöpäivää. Valvontasuunnitelma on toteutunut 53-prosenttisesti, ja siihen on käytetty 81 % suunnitelluista henkilötyöpäivistä (189 htp). Tämä viittaa siihen, että tarkastusta kohden kuluu arvioitua enemmän aikaa. Elintarvikevalvonta on käyttänyt yhteensä 232 henkilötyöpäivää ml. teoreettisen ajoajan. Virat ovat olleet täytettyinä lähes 100-prosenttisesti (3,87/4,0). Yksi henkilötyövuosi tuottaa siten 60 henkilötyöpäivää. Valvontasuunnitelman 100-prosenttiseen toteutumiseen olisi tarvittu 357 henkilötyöpäivää, mikä tarkoittaa, että henkilötyöpäiviä puuttui (357 – 189) 168. Jos jokainen henkilötyövuosi voi tuottaa 60 henkilötyöpäivää, 4 henkilötyövuotta voi tuottaa 240 henkilötyöpäivää, mikä on kaukana tarpeesta. Valvonnan toteuman ja tarpeiden perusteella elintarvikevalvonnan resurssit vaikuttavat alimitoitetuilta.

Valvontaa ei ole voitu toteuttaa tyydyttävällä tavalla. Kaikki tarkastuspyynnöt, valitukset ja ruokamyrkytyspäilyt on saatu käsiteltyä.

Aiemmilta vuosilta on tarkastusvelkaa, joka johtuu koronapandemiasta ja vaikeudesta saada sijaisia.

4.1 Elintarvikevalvonnan painopisteet

Vuoden 2023 valtakunnalliset painopisteet:

- Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio
- Petosten torjuminen viranomaisyhteistyön kautta
- Valmius ja kriisinhallinta

Valtakunnallisiin painopisteisiin panostamisen lisäksi tarkoituksena oli jatkaa yhteistyötä kahden muun Pohjanmaan valvontayksikön (Vaasan kaupungin ja Länsirannikon ympäristöyksikön) sekä Kokkolan valvontayksikön kanssa. Yhteistyön tavoitteena on mm. yhtenäistää OIVA-rivien arviointeja valvontayksiköiden kesken ja luoda toimiva verkosto. Vaasan kaupungin ja Länsirannikon ympäristöyksikön kanssa on pidetty yhteinen palaveri.

5. TERVEYDENSUOJELUN VALVONTA 2023

Alla olevassa taulukossa on kooste terveydensuojelun valvonnan suoritetuista tarkastuksista ja näytteenotoista vuosina 2018–2023. Vuoden 2023 suunnitelmalliset tarkastukset ovat riskiperusteisen valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia.

Vuosi	Suunnitelmalliset tarkastukset	Suoritettut suunnitelmalliset tarkastukset	Seuranta-tarkastukset	Suoritettut suunnittelemattomat tarkastukset	Suoritettujen tarkastusten kokonaismäärä	Suunnitelman toteutumisaste	Suunnitellut näytteet	Otetut suunnitellut näytteet
2018	126	108		97	205	86 %	321	363
2019	131	86	10	46	142	66 %	338	379
2020	131	64	13	41	118	49 %	428	331
2021	133	72	31	33	136	54 %	423	416
2022	123	62	23	45	130	48 %	390	412
2023	159	125	25	48	198	79 %	411	410

Yhteensä suoritettiin 198 terveydensuojelulain mukaista tarkastusta, joista 125 (63 %) oli suunnitelmallisia tarkastuksia ja 25 seurantatarkastuksia. VATI-järjestelmän mukaan seuranta kirjataan suunnitelmalliseksi tarkastukseksi, vaikka sitä ei ole voitu suunnitella etukäteen. Seurantatarkastus suoritetaan, kun on todettu puute, joka tulee korjata määräajassa. Suunnittelemattomien tarkastusten määrä on 45. Suunnitelman toteutumisaste lasketaan suoritettujen suunnitelmallisten tarkastusten määrästä, ja se on 79 %. Terveydensuojelutiimissä on 3,2 henkilötyövuotta, ja vuoden aikana käytettävissä on ollut 2,8 henkilötyövuotta.

Suunnittelemattomiin tarkastuksiin kuuluvat esim. yksityisasuntojen tarkastukset ja valituksista johtuvat tarkastukset. Terveydensuojelun valvonnassa on suunnittelemattomia tarkastuksia ollut yleensä paljon. Tavoitteenamme on lisätä suunnitelmallisten tarkastusten määrää, mutta esim. valitusten johdosta tehtävät tarkastukset on asetettava suunnitelmallisten tarkastusten edelle, koska ne saattavat koskea akuutteja puutteita, jotka on korjattava pikaisesti.

Näytteenottosuunnitelma toteutui periaatteessa 100-prosenttisesti. Suunniteltujen näytteiden lisäksi otettiin 137 suunnittelemattomia näytteitä. Suunnittelemattomiin näytteisiin kuuluvat esim.

uusintänäytteet ja eräät näytteet, jotka kuuluvat vesilaitosten omaan käytönvalvontaan. Suunnitelmalliseen näytteenottoon käytettiin noin 82 htp ja suunnittelemattomaan näytteenottoon noin 26 htp. Näytteenottajan sijainen oli töissä toukokuusta elokuuhun 100-prosenttisella työajalla, mutta näytteenottajan toimi on ollut lopun vuodesta täyttämättä ja terveystarkastajat ovat hoitaneet näytteenottoa. Sijaisen tehtäviin on sisällynyt myös hallinnollisia tehtäviä (asianhallinta Twebissä ja laskujen tarkastus) toimistosihteerin vuosiloman aikana.

Vuoden aikana oli useita talousvettä koskevia häiriötilanteita. Keittokehotuksia annettiin kuusi, mikä on poikkeuksellisen paljon. Lisäksi valvonta-alueen suurimmassa EU-vesilaitoksessa oli mittava häiriötilanne. Häiriötilanne ei aiheuttanut terveysvaaraa väestölle. Yhteenveto häiriötilanteista on lähetetty Vati-ohjelman kautta aluehallintovirastoon ja Valviralle.

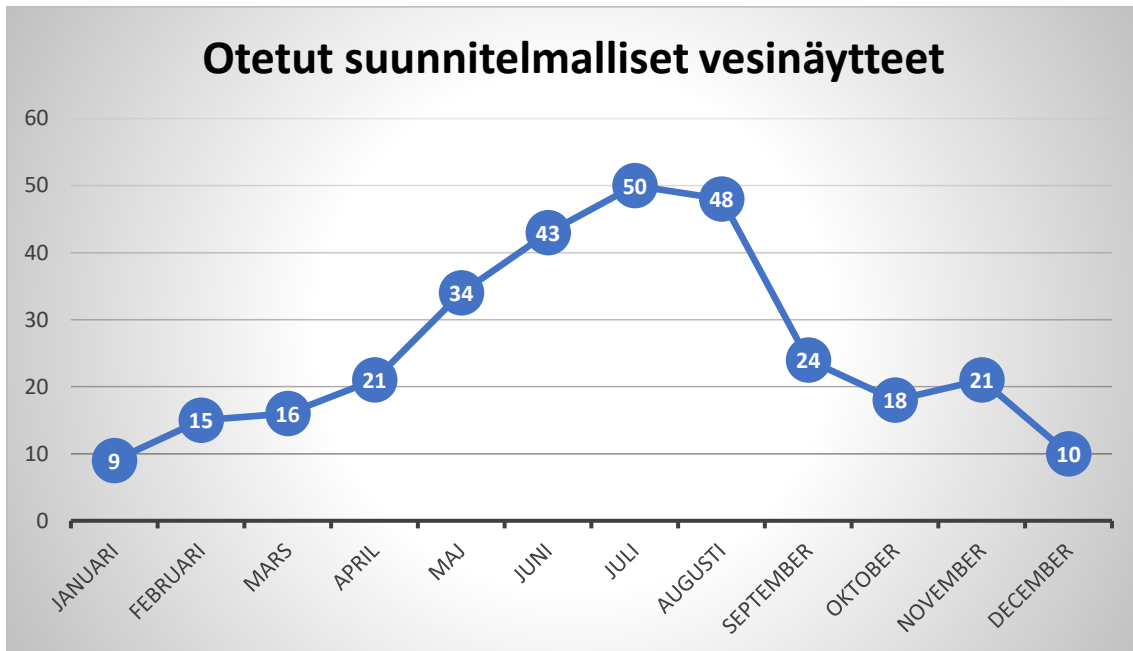
Uimavesinäytteitä on otettu suunnitelman mukaisesti. Uimarannoilla kehoitettiin välttämään uimista viitenä eri kertana runsaiden sinileväesiintymien vuoksi. Uima-allasvesi on täyttänyt vaatimukset, mutta yksi pseudomonas aeruginosa -epäily on ollut.

Terveydensuojelulain mukaisiin hallinnollisiin pakkokeinoihin ei ryhdytty vuonna 2023.

Terveydensuojelun valvonnan suunnittelemattomaan osuuteen kuuluu erilaisten lausuntojen antaminen esim. rakennuspiirustuksista, erilaisista suunnitelmista ja ympäristöluvista. Lausuntoja pyytävät usein kuntien rakennus-, kaavoitus- ja ympäristönsuojeluyksiköt tai aluehallintovirasto ja ELY-keskukset.

Vaikka näytteenottajan toimi oli täytettynä vain neljä kuukautta, terveydensuojelutiimi on onnistunut suunnitelmallisen näytteenoton osalta 100-prosenttisesti ja valvontasuunnitelman osalta 79-prosenttisesti. 70 prosentin toteutumisastetavoite on näin ollen saavutettu. Tavoitteen saavuttamista edesauttoi kesällä työskennellyt näytteenottaja yli 50 %:n työajalla sekä lausuntojen määrän merkittävä väheneminen. Toteutumisaste olisi voinut olla vielä korkeampi, jos terveystarkastajien ei olisi tarvinnut hoitaa näytteenottoa silloin kun näytteenottajan toimi oli täyttämättä. Näytteenotto keskittyy kesäkuukausiin, jolloin suunnitelmalliseen näytteenottoon kuluu enemmän aikaa kuin talvikuukausina.

Alla olevasta taulukosta näkyy, miten suunnitelmallinen näytteenotto on toteutunut vuoden aikana.

Lausuntojen osuus on laskenut yli 40 % verrattuna vuoteen 2022. Vuonna 2023 on käytetty 24 henkilötyöpäivää lausuntoihin, kun vuonna 2022 käytettiin 43 henkilötyöpäivää.

Vuoden 2023 valvontasuunnitelmassa oli arvioitu, että suunnitelmalliseen valvontaan kuluisi 133 henkilötyöpäivää. Valvontasuunnitelma toteutui 79-prosenttisesti, ja siihen tarvittiin Vati-ohjelmaan kirjatun ajan mukaan 55 henkilötyöpäivää. Tämä viittaa siihen, että suunnitelmalliseen valvontaan on kulunut arvioitua vähemmän aikaa.

Terveydensuojelu on käyttänyt yhteensä 307 kirjattua henkilötyöpäivää mukaan lukien arvioidun ajoajan. Terveydensuojelutiimillä on ollut käytettävissä 3,2 henkilötyövuotta budjetoiduista 3,5 henkilötyövuodesta, mikä tarkoittaa, että yksi henkilötyövuosi tuottaa 96 henkilötyöpäivää. Valvontasuunnitelman 100-prosenttiseen toteutumiseen olisi tarvittu 70 henkilötyöpäivää, mikä tarkoittaa, että henkilötyöpäiviä puuttui (70 – 55) 15. Jos jokainen henkilötyövuosi voi tuottaa 96 henkilötyöpäivää, 3,5 henkilötyövuotta voi tuottaa 336 henkilötyöpäivää, mikä on enemmän kuin puuttuva määrä. Valvonnan toteuman perusteella terveydensuojelun resurssit vaikuttavat olevan tällä hetkellä mitoitettu oikein.

5.1 Terveydensuojelun valvonnan painopisteet

Vuosien 2020–2024 valtakunnalliset painopisteet:

Omavalvonnan tukeminen

- Toiminnanharjoittajien tukeminen sellaisten riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Toiminnanharjoittajan omavalvonnalla ja sen toimivuudella on suuri merkitys toiminnan riskinarvioinnille.

- Omavalvonnan tukeminen tarkastuskäynneillä tai esim. lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm. riskinarvioinnissa sekä toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa.
- Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa sekä valvontatutkimusohjelman päivittäminen.

Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

- Elinympäristön terveellisyyden edistäminen osana kuntien strategia- ja hyvinvointityötä
- Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä
- Yhteistyö ja yhteensovittaminen varautumisessa sekä yhteinen suunnittelu häiriötilanteiden varalta ja valmiusharjoitukset.

Valvontatutkimusohjelma, omavalvontasuunnitelmat ja riskinarvioinnit on päivitetty niiden vesilaitosten osalta, joissa se on ollut ajankohtaista. Kallan Ympäristöterveys on osallistunut kunnille järjestettyyn valmiusharjoitukseen. Yhteistyö peruskuntien kanssa toimii kokonaisuutena hyvin.

6. TUPAKKAVALVONTA 2023

Alla olevassa taulukossa on kooste suoritetuista tupakkalain valvontatarkastuksista vuosina 2018–2023. Vuoden 2023 suunnitelmallisia tarkastuksia ovat oman riskiperusteisen valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset.

Alla olevaan taulukkoon on koottu tupakkavalvonnan tunnusluvut.

Vuosi	Suunnitelmalliset tarkastukset	Suoritetut suunnitelmalliset tarkastukset	Seuranta-tarkastukset	Suoritettujen tarkastusten kokonaismäärä	Suunnitelman toteutumisaste
2018	26	31	0	31	119 %
2019	25	19	0	19	76 %
2020	27	15	1	16	56 %
2021	21	15	3	18	71 %
2022	24	26	15	41	108 %
2023	15	10	3	13	67 %

Yhteensä suoritettiin 13 tarkastusta, joista 10 oli suunnitelmallisia tarkastuksia ja 3 seuranta-tarkastuksia. Suunnittelemattomia tarkastuksia ei suoritettu. Suunnitelman toteutumisaste lasketaan suoritettujen suunnitelmallisten tarkastusten määrästä ja on 67 %

Vuosille 2020–2023 on määritetty kaksi valtakunnallista painopistettä, jotka ovat tuotevalvonta ja markkinointivalvonta sekä omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa. Tarkastukset on suoritettu keskusviranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti.

7. YHTEENVETO VALVONNASTA JA TERVEYSVALVONNAN TULEVAISUUDEN KEHITYS

Suunnitelmallisten tarkastusten määrä jäi valvontasuunnitelmassa asetettuja tavoitteita pienemmäksi. Kun suoritettujen tarkastusten määrää verrataan suunnitelmaan, saavuttamamme toteutumisaste oli kaikkien toiminta-alojen osalta 61 %. Eri osa-alueiden toteutumisasteet ovat seuraavat: elintarvikevalvonta 53 %, terveydensuojelu 79 % ja tupakkavalvonta 67 %. Valvontaa ei ole kokonaisuutena saatu toteutettua tyydyttävällä tavalla, mutta kun tarkastellaan eri osa-alueita, niin terveydensuojelu on saavuttanut tavoitteen. Kaikki saapuneet valitukset ja yhteydenotot on kyetty käsittelemään ja selvittämään. Lisäksi valvonta-alueella on ollut useita talousvettä koskeneita häiriötilanteita.

Tavoitteena on, että valvontasuunnitelman toteutumisaste nousee ja että vuonna 2024 suunnitelmallisista tarkastuksista suoritetaan 85 %. Tavoitteen saavuttaminen vaatii riittävästi terveystarkastajia, hyvää suunnittelua ja valvonnan seurantaa sekä motivoituneen henkilöstön. Vuodelle 2024 on budjetoitu yksi terveystarkastajan toistaiseksi voimassa oleva virka lisää. 60 % työajasta käytetään elintarvikevalvontaan ja 40 % koko yksikön laadunkehitykseen ja valmiussuunnitteluun. Tärkeää on myös työtehtävien yhteinen priorisointi ja yhteiset toimintaohjeet työn suorittamista varten sekä niiden noudattaminen. Tämä johtaa myös suoritettun työn laadun paranemiseen.

Tavoitteena ei ole kuitenkaan pelkästään suuren tarkastusmäärän saavuttaminen vaan myös hyvin suoritettuun riskinarviointiin perustuvan laadukkaan valvonnan suorittaminen. Sen vuoksi panostamme jatkuvaan laadunkehitystyöhön. Kun kaikki noudattavat laadittuja menettelyohjeita ja keskusviranomaisten ohjeita, tarkistuslistoja jne., varmistetaan toiminnanharjoittajien tasavertainen valvonta sekä se, että tarkastuksissa ei unohdeta yhtään osa-aluetta. Terveysvalvonta käyttää LaatuNet-laaturjestelmää, joka on kehitetty erityisesti ympäristöterveydenhuollon eri osa-alueita varten. Sitä käyttävät useat yksiköt koko maassa.

8. ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN SEKÄ KUNTIEN VUONNA 2023 JÄRJESTÄMIEN ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN ARVIOINTI

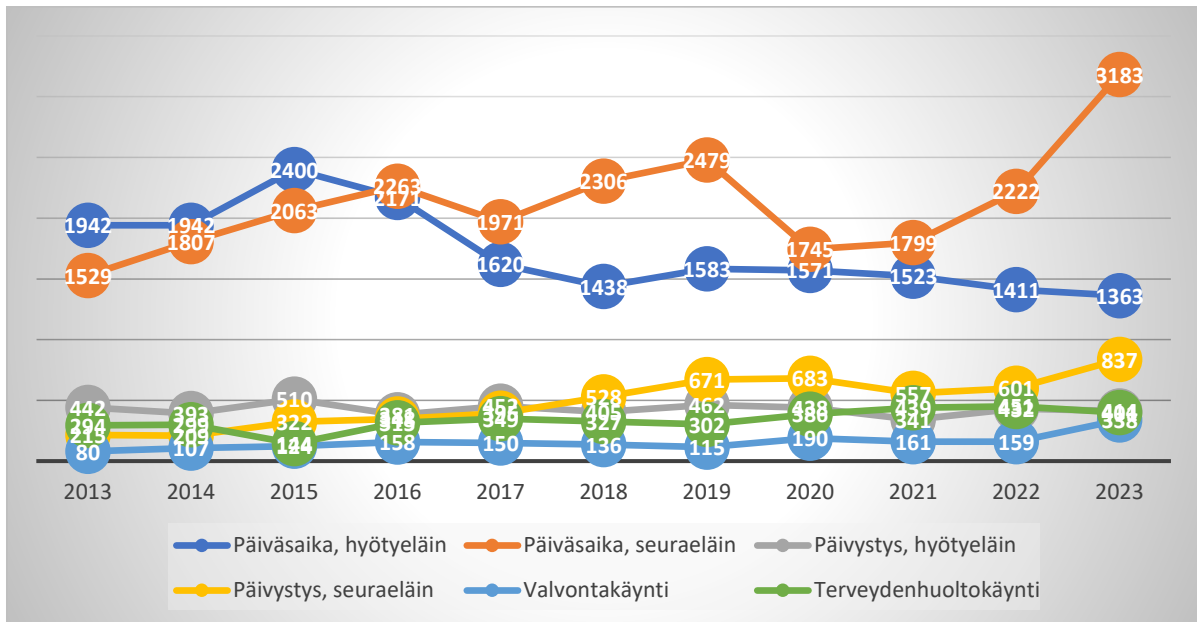
8.1 SUORITTEET 2023

Alla olevassa taulukossa on eläinlääkintähuollon vuosien 2016 – 2023 tunnusluvut.

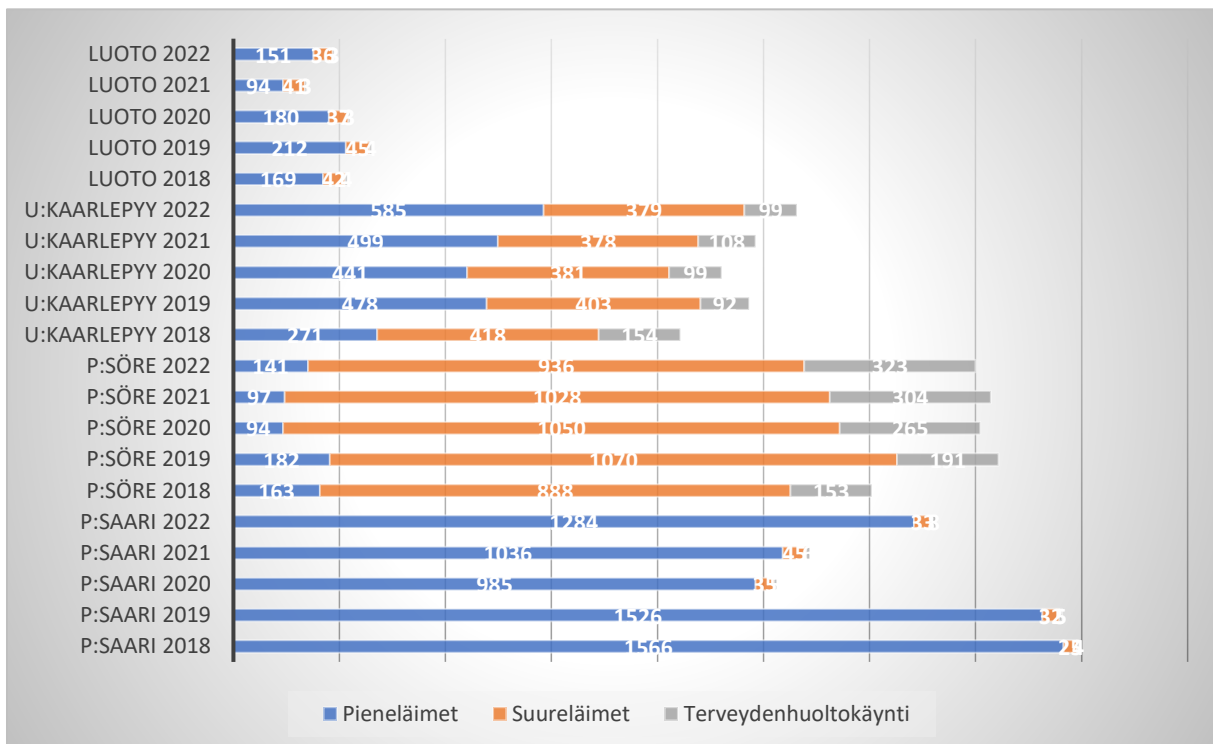
Suoritteet	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Talousarvio 2023	Tilinpäätös-2023
Sairaskäynnit, virka-aika	1620	1438	1583	1571	1523	1411	1500	1363
Pieneläinkäynnit, virka-aika	1971	2306	2479	1745	1799	2222	2000	3183
Terveystuokäynnit	349	327	302	386	439	451	430	401
Sairaskäynnit, päivystysaika	452	405	462	438	341	432	400	414
Pieneläinkäynnit, päivystysaika	395	528	671	683	557	601	550	837
Valvontakäynnit	150	136	115	190	161	159	160	338
Suoritteet yhteensä	4937	5140	5612	5013	4820	5276	5040	6536

Suoritteiden kokonaismäärä on kasvanut 24 % verrattuna vuoteen 2022 ja on korkeampi kuin koskaan aikaisemmin. Päiväajan pieneläinkäynnit ovat lisääntyneet merkittävästi, mikä johtuu siitä, että vuonna 2023 resurssit lisääntyivät kokoaikaisen praktikkoeläinlääkärin myötä. Samalla eläinlääkärit jaettiin kahteen tiimiin, joista toinen keskittyy pääasiassa suurelaimiin ja toinen pieneläimiin. Päivystysajan sairaskäynnit ovat vähentyneet hieman vuoteen 2022 verrattuna. Vuosien 2017–2022 keskiarvo on 422 käyntiä/vuosi. Päivystysajan pieneläinkäynnit ovat myös lisääntyneet vuoteen 2022 verrattuna, ja niiden määrä on korkeampi kuin koskaan aikaisemmin. Suuri lisäys voi luultavasti selittyä osittain sillä, että Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollossa on ollut pulaa eläinlääkäreistä. Terveystuokäyntien määrä on laskenut hiukan, mikä voi johtua tilojen vähenemisestä. Valvontakäyntien määrä on yli kaksinkertaistunut, mikä johtuu lintuinfluenssan vuoksi turkistarhoilla tehdyistä näyttötoista. Vuonna 2023 alueemme kunnaneläinlääkärit tekivät 19 eläinsuojelupäätöstä, mikä on seitsemän enemmän kuin vuonna 2022.

Alla olevassa kaaviossa näkyy eläinlääkintähuollon eri suoritteiden määrän kehitys vuosina 2013–2023.

Alla olevassa kaaviossa näkyy praktikkoeläinlääkäreiden päiväajan suoritteiden jakautuminen eläinten omistajien kotikunnan mukaan vuosina 2018–2023. Päiväajan suoritteiden prosentuaalinen jakautuminen kuntien välillä vuonna 2023 on seuraavanlainen: Pietarsaari 34 % (33 % vuonna 2022), Uusikaarlepyy 31 % (27 % vuonna 2022), Pedersöre 30 % (35 % vuonna 2022), Luoto 5 % (5 % vuonna 2022).

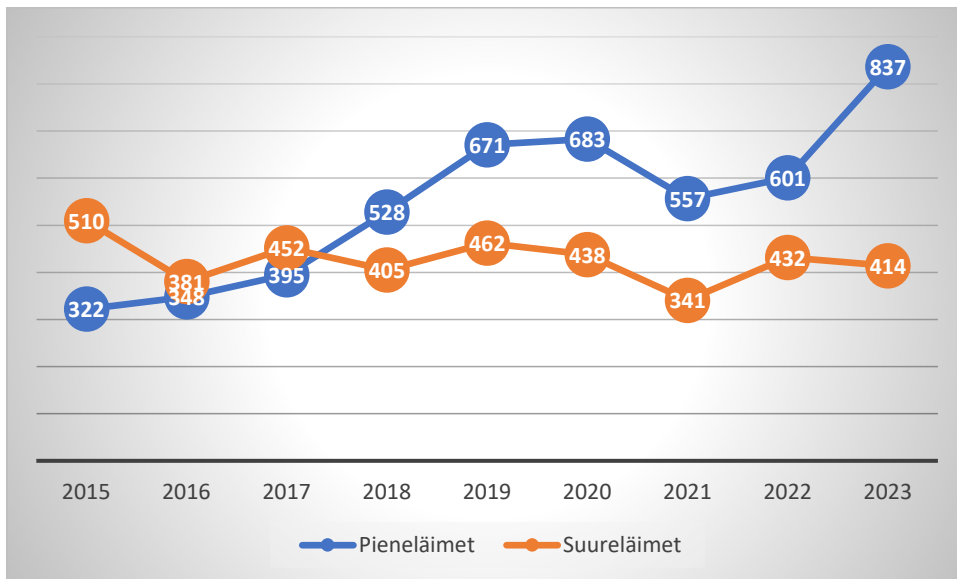
Kaaviosta käy ilmi, että Pietarsaaren ja Luodon asukkaat käyttävät suhteessa eniten kunnallisia pieneläinpalveluja, Uudenkaarlepyyn asukkaiden osalta kunnallisten pieneläinpalvelujen käyttö on

lähes kaksinkertaistunut. Pedersöressä suurelänkäynnit ovat edelleen hallitsevassa asemassa, vaikka pieneläinpalveluiden käytössä on nähtävissä prosentuaalisesti suuri nousu.

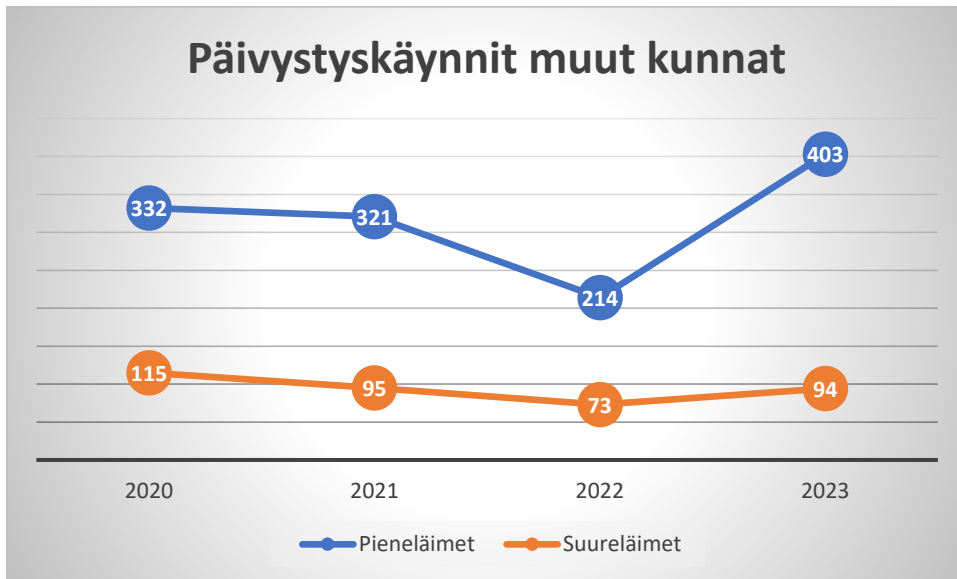
8.2 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN SAATAVUUS

Vuonna 2023 on peruseläinlääkäripalvelujen saatavuus ollut alueellamme erittäin hyvä sekä päivä- että päivystysaikaan. Eläinlääkärit kykenevät tarjoamaan päiväaikaan peruseläinlääkintähuoltoa asetetuissa määrärajoissa, kiireetöntä hoitoa ajanvarauksella viikon kuluessa sekä terveiden eläinten leikkauksia kolmen viikon kuluessa, mutta työpäivät venyvät toisinaan pitkiksi. Kaikilla eläinlääkäreillä on puhelinaika arkisin klo 08–09, jolloin he antavat eläinlääkärineuvontaa puhelimitse.

Päivystysrenkas, johon neljä praktikkoeläinlääkäriä kuuluu yhdessä Kruunupyyn ja Kokkolan eläinlääkärien kanssa, on muodostettu siten, että päivystysaikana apua on saatavilla kolmen tunnin kuluessa. Päivystysrenkas on toiminut hyvin jo usean vuoden ajan, ja kun päivystysrenkaassa on kuusi eläinlääkäriä, molempien valvontayksiköiden on helpompi taata eläinlääkärien viikkolepo. Alueella on keskitetty maksullinen päivystysnumero. Alla olevassa kaaviossa näkyy, kuinka pien- ja suurelänkäynnit ovat kehittyneet vuosina 2015–2023.

Päivystyskäyntien määrä vaihtelee jonkin verran vuodesta toiseen. Kaavion käyriä tarkasteltaessa voidaan havaita, että suurelänkäynntejä on 400 ± 50 käyntiä/vuosi, kun taas pienelänkäynntejä on noin 600 ± 100 käyntiä/vuosi. Pieneläinpuolen käyntien määrän suuri kasvu johtuu luultavasti siitä, että Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon virat ovat olleet täyttämättä ja päivystävä eläinlääkäri on hoitanut tapauksia, jotka olisi pitänyt hoitaa päiväsaikaan.

Alueella on myös yksityisiä eläinlääkäripalveluja, mutta yhteistoiminta-alueella ei ole ostopalvelusopimuksia.

8.3 ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA

Eläinlääkäri vastaa myös eläntätilain ja vastustettavista eläintaudeista annetun asetuksen toimeenpanosta ja noudattamisen valvonnasta sekä zoonoosien valvonnasta (eläntäaudit, jotka voivat tarttua ihmiseen). Eräitä lain mukaan vastustettavia tauteja varten on terveysvalvontaohjelma, jossa on vahvistettu suoritettavat tarkastukset. Niihin kuuluu esim. kanojen, broilerien ja kalkkunoiden salmonellavalvonta. Nautaeläimiä ja sikoja varten on lisäksi valtakunnalliset terveydenhuolto-ohjelmat, ja vuonna 2023 tehtiin 401 niiden seurantaan liittyvää terveydenhuoltokäyntiä. Käyntiin kuluva aika vaihtelee tilan eläinten määrästä riippuen, ja se voi olla 0,5–1 henkilötyöpäivää/käynti. Terveydenhuoltokäyntien määrä on vähentynyt verrattuna vuoteen 2022, mikä johtuu tilojen vähentymisestä. Koko valvonta-alueella on nyt noin kymmenen tilaa vähemmän. Osa ei ole antanut suorittaa terveydenhuoltokäyntejä, vaikka niistä olisi tehty sopimus.

Kunnallisen eläinsuojeluviranomaisen tehtävänä on myös valvoa, että eläimiä hoidetaan, käsitellään, käytetään ja kuljetetaan eläinsuojelumääräysten mukaisesti. Eläinsuojelutarkastuksia tehdään epäilyjen perusteella, todettaessa eläinsuojelumääräyksiä rikkovaa menettelyä sekä yleisöltä saapuvien ilmoitusten tai aluehallintoviraston pyynnön perusteella. Tämä valvonta on hyvin aikaa vievää ja sen suorittajana tulisi olla mielellään muu kuin se eläinlääkäri, joka yleensä vastaa tilan eläimistä. Vaativammassa tapauksissa tai jos kyseessä on suuri eläintila, eläinsuojelutarkastusten suorittamiseen tarvitaan toisinaan kaksi eläinlääkäriä. Näissä tapauksissa auttaa hygieenikkoeläinlääkäri tai praktikkoeläinlääkärit.

Alla olevasta taulukosta ilmenevät vuosien 2020–2023 luvan- ja ilmoituksenvaraista eläintenpitoa koskevat suunnitelmalliset ja suoritettavat tarkastukset.

Toimintatyyppi	Kohteiden määrä 2021	Vuosi 2021		Kohteiden määrä 2022	Vuosi 2022		Kohteiden määrä 2023	Vuosi 2023	
		Suunniteltu	Suoritettu		Suunniteltu	Suoritettu		Suunniteltu	Suoritettu
Ratsastustallit	23	9	7	32	11	3	28	9	7
Kennelit	7	4	0	5	4	1	4	5	0
Eläinkaupat	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Eläinhotellit	4	4	0	4	4	0	4	4	2
Löytöeläinten vastaanotto	1	1	0	1	1	0	1	1	0
Kotieläinpihat	2	2	1	2	2	0	2	2	1
Eläinvälittäjät				2	2	0	0	0	0
Oppilaitokset	1	1	0	1	1	0	1	1	0
Yhteensä	39	22	9	39	22	4	40	22	10

Eläintauteja koskevat näytteenotot on suoritettu seuraavasti:

- Maedi-Visna 1 kpl
- PRRS-epäily 1 kpl
- Lintuinfluenssa siipikarjalla 1 kpl
- Salmonellavalvonta, siipikarja 5 kpl
- Salmonellavalvonta, nauta-sika 10 kpl
- Virustauteja koskeva näytteenotto (Kalat) 1 kpl
- HPAI - Kallan 122 kpl
- HPAI – Länsirannikko 18 kpl
- Näytteenotto elävien eläinten tuonnin yhteydessä 2 kpl

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto teki syksyllä 2023 päätöksen, että Kallan Ympäristöterveyden molempien valvontaeläinlääkärien tulee osallistua aluehallintoviraston kanssa sovitulla tavalla tarvittaviin lintuinfluenssan torjuntatoimenpiteisiin koko Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella. Kallan Ympäristöterveyden valvontaeläinlääkärit osallistuivat lokakuussa kahden viikon ajan näytteenottoon Länsirannikon ympäristöyksikön alueella.

Valvonta-alueen suuresta turkistarhojen määrästä huolimatta lintuinfluenssaa todettiin vain neljässä eläintenpitopaikassa.

8.4 TIIVISTELMÄ JA TULEVA KEHITYS

Eläinlääkintähuollon henkilöstötilanne on ollut vuoden aikana erittäin hyvä. Neljännellä praktikoeläinlääkäri viralla on suuri vaikutus jatkuvuuden kannalta, ja eläinlääkäripalvelujen saatavuus voidaan turvata paremmin. Lisäksi se on helpottanut päivystyslistojen laatimista ja parantanut mahdollisuuksia ottaa vastikevapaata. Palveluiden saatavuus näkyy myös käyntimäärien kasvussa erityisesti pieneläinpuolella.

Vuonna 2023 vaihdettiin myös potilastietojärjestelmä ProVetistä KliniQiin. Järjestelmä tarjoaa uusia mahdollisuuksia esim. ajanvaraukseen viimeistään silloin, kun koko henkilöstö on samoissa tiloissa. Potilastietojärjestelmä on nyt yhteinen ja parantaa asiakkaiden tilannetta, koska tiedot ovat saatavilla riippumatta siitä, millä valvonta-alueen vastaanotolla käy. Uudet toimitilat, joiden on tarkoitus

valmistua vuonna 2025, tulevat tarjoamaan uusia mahdollisuuksia tehostamiseen, yhteistyöhön sekä toiminnan ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen.

Kaikkien turkistarhojen kartoitushanke lintuinfluenssaan liittyen ei olisi onnistunut ilman saamiamme lisäresursseja. Itse hanke sujui käyntiin päästyään loppujen lopuksi hyvin. Uusien valvontaeläinlääkärien virkojen tulee olla täytettyinä myös tulevaisuudessa, jotta valvonnan jatkuvuus voidaan turvata ja mahdollistaa myös parityö paremmin. Erityisesti monissa eläinsuojelun valvontatehtävissä parityö on välttämätöntä.

9. YHTEENVETO VUODESTA 2023

Vuosi 2023 on ollut vakaa henkilöstön osalta. Millään sektorilla ei ole ollut suurempaa pulaa henkilöstöstä. Vakaa henkilöstötilanne on mahdollistanut sen, että henkilöstö on voinut keskittyä työtehtäviinsä, mikä näkyy suoritteiden määrän kasvussa ja valvonnan korkeammassa toteutumisasasteessa. Vuoden aikana ei ole kuitenkaan ollut riittävästi resursseja laadunkehitykseen tai valmiussuunnitteluun.

Henkilöstö on hoitanut hyvin eri vesilaitosten monet häiriötilanteet, mutta ne ovat myös tuoneet esiin kehitettäviä osa-alueita Kallan Ympäristöterveyden varautumisessa.

Uusia tiloja on suunniteltu koko vuosi. Suunnitelmat viivästyivät hieman, kun tehtiin päätös kolmannen kerroksen poistamisesta. Tavoite on edelleen, että tilat valmistuvat vuonna 2025.